

**„SECURITATEA EUROPEI DEPINDE DE ORIENTUL MIJLOCIU”
RELAȚIILE ROMÂNNO-EGIPTENE ÎN ANII '80**

**„THE SECURITY OF EUROPE DEPENDS ON THE MIDDLE
EAST”, ROMANIAN-EGYPTIAN RELATIONSHIP IN THE 80S**

Cristina Păiușan-Nuică*

Abstract

The paper presents the Romanian-Egyptian diplomatic and economic relations during the 1980s. The Egyptian president, Hosni Mubarak, visited Romania several times and met Nicolae Ceaușescu. Although the Romanian leader tried to negotiate the restoration of diplomatic relations between Egypt and a few Arab states such as Jordan and Kuwait, he did not succeed.

Keywords: diplomatic relations, Hosni Mubarak, Nicolae Ceaușescu, the Middle East, oil policy.

Am tratat pe larg într-un studiu publicat în anul 2016¹ perioada de aur a relațiilor româno-egiptene – anii 1971-1980, precum și implicarea diplomației românești în procesul de pace din Orientul Mijlociu și încheierea Acordurilor de la Camp David (1978-1979).

Epoca Sadat s-a încheiat în octombrie 1981, odată cu asasinarea liderului egiptean, dar relațiile bilaterale și-au urmat cursul. Succesorul lui Sadat, Muhammad El Saed Hosni Mubarak², fusese ani de-a rândul vicepreședinte al Egiptului și vizitase de numeroase ori România. În perioada 1978-1980 Mubarak a venit la București în calitate de trimis personal al președintelui Sadat, aducând mesaje confidențiale lui N. Ceaușescu.

Cele mai importante întâlniri au avut loc în octombrie 1978 și martie 1979, când Sadat solicitase urgent părerea liderului român, informându-l totodată cu privire la evoluția negocierilor de pace de la Camp David.

* Cercetător științific în cadrul Secției de Istorie Modernă, Medievală și Contemporană a Muzeul Național de Istorie a României; doctor în istorie; email: crispaiusan@yahoo.com

¹ C. Păiușan-Nuică, *Relațiile româno-egiptene. Diplomația celor mai buni prieteni, 1971-1981* în „Muzeul Național” nr. 28/2016, p. 257-269.

² Muhammad El Saed Hosni Mubarak (1928-2015), ofițer de aviație școlit la Academia militară din Moscova; comandat de flotilă, apoi comandant al Statului Major al Forțelor Aeriene egiptene; om politic egiptean, vicepreședinte al Egiptului (1975-1981); președinte timp de trei decenii (1981-2011).

Diplomația egipteană mizase, în anul 1980, pe sprijinirea lui Jimmy Carter³ la președinția SUA, calculând greșit șansele acestuia. Miza era logică Carter fusese inițiatorul procesului de pace care a dus la semnarea Acordurilor de la Camp David - primul tratat de pace dintre un stat arab și statul Israel. Schimbarea președintelui și orientarea noului președinte ales, Ronald Reagan⁴, spre re poziționarea strategică a relațiilor dintre cele două superputeri ale Războiului Rece, SUA și URSS, a făcut ca problemele Orientului Mijlociu să nu mai fie în prim-planul strategiei de politică externă americană.

Totodată, relațiile diplomatice ale Egiptului cu țările arabe și cu Uniunea Sovietică erau rupte încă din 1977. Egiptul era privit ca un fief american, având bune relații cu statele occidentale, cu România și Iugoslavia, dizidentele Blocului Estic, cu China și Coreea de Nord și cu statele din mișcarea de nealinie, dar fiind practic exclus de la orice tratative și întâlniri între statele arabe ce au format „frontul refuzului”. Excepție făcea Arabia Saudită, dar și câteva dintre statele Golfului cu orientare pro-americană, care sprijineau parțial acțiunile egiptean.

Printre acțiunile egiptenilor privite ca fiind influențate direct de americani a fost și acordarea de azil politic șahului Iranului, Muhammad Reza Pahlavi⁵, și familiei sale, imediat după lovitura de stat. Foarte bolnav, șahul a murit și a fost înmormântat, în iulie 1980, la Cairo, unde se află și astăzi mormântul său.

În acest context, medierile române și iugoslave erau vitale Egiptului pentru a nu simți acut izolarea. Nicolae Ceaușescu dorea să-și consolideze rolul de mediator în Orientul Mijlociu, dar schimbarea strategiei americane în zonă s-a reflectat asupra tuturor actorilor implicați în aceste negocieri, rolul liderului român diminuându-se an de an.

Vicepreședintele Hosni Mubarak s-a întâlnit cu Nicolae Ceaușescu la 11 septembrie 1980⁶, la București, pentru a discuta problemele Orientului Mijlociu, dar și stadiul relațiilor bilaterale româno-egiptene.

Cu prilejul vizitei, Mubarak i-a prezentat lui Nicolae Ceaușescu și proiectele unioniste ale Uniunii Sovietice pentru Orientul Mijlociu și impactul negativ al acestora asupra stabilității zonei. După eșuata Republică Arabă Unită, formată din Egipt și Siria (1958-1961), timp de un deceniu ideile sovietice nu și-au

³ Jimmy Carter (n. 1924) cel de-al 39 președinte al SUA în perioada 1977-1981.

⁴ Ronald Reagan (1911-2004) cel de-al 40-lea președinte al SUA în perioada 1981-1989.

⁵ Muhammad Reza Pahlavi (1919-1980) șah al Iranului din 1941 și până în 1979; a dorit o rapidă dezvoltare a statului iranian, o occidentalizare a civilizației persane, o dezvoltare economică care să-i permită ridicarea nivelului de trai, dar și cultural al populației. Prin „Revoluția Albă” a încercat o ridicare economică, o egalizare a sexelor, dând drepturi femeilor printre care și dreptul de vot, alungat de la putere de o revoluție radicală, a murit la scurt timp de cancer de care suferea de câțiva ani.

⁶ Stenograma discuției dintre Nicolae Ceaușescu și Hosni Mubarak, 11 septembrie 1980 în ANC, fond C.C. al P.C.R., Relații externe, Vizite interne, dosar 158/ 1980, f. 11-16.

mai simțit influența, până în anul 1980, când a apărut ideea unei uniuni între Siria și Libia, o utopie având în vedere miile de kilometri ce despart aceste țări uniunea fiind însă justificată de situația economică dramatică a Siriei și de bogăția Libiei⁷.

Muammar Gaddafi se considera un mare lider fără popor, iar utopica uniune cu Siria îi asigura posibilitatea de afirmare pe plan internațional. Colonelul fusese ridiculizat pe plan internațional din cauza planurilor sale extravagante, iar Siria fusese îndemnată „să se unească cu ei înșiși, să-și unească nordul cu celelalte regiuni ale țării”⁸, problemă reală și care a dus la numeroase conflicte mocnite.

Planuri de unificare gândite de Muammar Gaddafi și susținute de sovietici mai existaseră, întâi cu Tunisia, apoi cu Algeria – state vecine, dar acestea reușiseră să respingă presiunile „marelui lider”. Ținta aleasă era, în 1980, Egiptul. Colonelul declarase în repetate rânduri că „Egiptul este un popor fără lider”, iar singura unire posibilă, cea a Libiei cu statul egiptean vecin, era imposibil de înfăptuit atât timp cât egiptenii erau proamericani.

Cu prilejul vizitei din 1980, Mubarak nu fusese într-un acord cu ideile lui Nicolae Ceaușescu legate de modalitățile de pacificare a Orientului Mijlociu. Mubarak afirmase că pașii mici făcuți sub egida americană erau mai eficienți decât, așa cum dorea Ceaușescu, o conferință internațională sub egida ONU – care să ducă la o pacificare parțială și apoi totală a Orientului Mijlociu.

Strategia lui Ceaușescu din 1980 se baza pe intermedierea **normalizării** relațiilor dintre Egipt și statele arabe din „frontul refuzului”, state conduse de către Siria⁹. Primul stat vizat era Iordania, unde regele Hussein împărtășea ideile egiptene, dar nu o putea spune răspicat pentru a nu fi exclus din Liga Arabă¹⁰. Aceste medieri au continuat, dar fără un rezultat real.

Începutul mandatului lui Mubarak, rănit în atentatul soldat cu moartea lui Anwar Sadat, și ales de o majoritate covârșitoare în toamna anului 1981, era dificil atât din punct de vedere diplomatic, cât și economic.

Considerat a fi un moderat, Mubarak a preluat de la Sadat ideea, transformată în slogan, potrivit căreia **securitatea Europei depinde de Orientul Mijlociu**¹¹, folosind-o de-a lungul unei cariere politice și diplomatice de 40 de ani,

⁷ Stenograma discuției dintre Nicolae Ceaușescu și Hosni Mubarak, 11 septembrie 1980, în ANC, fond C.C. al P.C.R., Relații externe, Vizite interne, dosar 158/1980, f. 13.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Liderul sirian Hafez al Assad a considerat că „trădarea de la Camp David” a creat o nouă problemă a Orientului Mijlociu – problema arabo-egipteană.

¹⁰ Egiptul fusese suspendat din Liga Arabă în anul 1978, iar sediul central al Ligii s-a mutat de la Cairo la Tunis; suspendarea a durat până în anul 1989.

¹¹ Slogan cu mult mai valabil astăzi când războaiele din Irak, Afganistan, Siria și apariția mișcărilor teroriste cu extindere globală au dus la conștientizarea nevoii de echilibru și

cerând și primind ajutoare, armament. Dacă în 1981 sloganul se referea doar la implicarea statelor europene prin investiții în Orientul Mijlociu și la securizarea prețului petrolului, astăzi amenințările la adresa Europei s-au înmulțit.

Hosni Mubarak s-a reorientat, i-a atribuit preferința predecesorului său decedat într-un mod atât de tragic, pentru Jimmy Carter, și a continuat să afirme pe plan internațional o poziție vocal proamericană.

Schimbarea președintelui egiptean s-a produs într-un moment în care Orientul Mijlociu era dominat de numeroase conflicte mai vechi sau mai noi: interminabilul război civil din Liban, început în 1975¹²; regimul Khomeini¹³ în Iran și schimbările dramatice impuse de acesta, invazia sovietică în Afganistan¹⁴ din decembrie 1979 și războiul dintre Iran și Irak început la 22 septembrie 1980¹⁵. În acest teatru de război extins, Egiptul era în mod real unul dintre puținele state stabile.

Invazia sovietică a șocat țările arabe. Vânzarea de armament sau ajutoarele constând în armament, influențarea strategiilor arabe, implicarea în politica lor internă și externă, toate acestea erau practicate de ambele mari puteri, dar intrarea cu trupe într-un stat independent din Orientul Mijlociu, fără vreun ultimatum, nu era de conceput până la 27 decembrie 1979.

În momentul invaziei, diplomații egipteni, ca și majoritatea diplomaților arabi, au protestat violent, cu excepția Siriei – susținătoare a acțiunilor sovietice.

În acest context local, dar și internațional, fierbinte, Hosni Mubarak a continuat politica predecesorului său, făcând mari eforturi pentru a atrage atenția, dar mai ales ajutoarele materiale și investițiile americane și pe cele europene.

Procesul de pace egipteano-israelian nu se încheiase. Dimpotrivă, în anul 1980 tensiunile crescuseră deoarece, profitând de focarele multiple ale Orientului Mijlociu, în iulie 1980, Knesset¹⁶ a adoptat Legea Ierusalimului¹⁷, prin care se stabilea că orașul Ierusalim în întregul său era capitală a Israelului¹⁸. A urmat o criză, statele arabe au protestat, iar Egiptul a fost din nou acuzat că „trădarea de la Camp David” a deschis un lung șir de abuzuri din parte Israelului.

pace în Orientul Mijlociu, repercusiunile războaielor din zonă fiind vizibile în Europa ultimilor 3 ani: valuri de migrație, atentate teroriste.

¹² Războiul civil din Liban a durat din 1975 și până în 1990 – 15 ani și șase luni.

¹³ Sayyid Ruhollah Mūsavi Khomeini (1902-1989), lider suprem al Iranului între 1979 și 1989.

¹⁴ Ocupația sovietică a Afganistanului care a ținut din 1979 și până în 1989.

¹⁵ Războiul dintre Iran și Irak, desfășurat din 22 septembrie 1980 și până în august 1988.

¹⁶ Parlamentul izraelian.

¹⁷ Legea Ierusalimului adoptată de Knesset la 30 iulie 1980.

¹⁸ Soluția problemei Ierusalimului era crearea a două municipalități distincte și unificarea doar a serviciilor edilitare unice (apă și curent).

Pragmatici, egiptenii doreau să păstreze status quo-ul până în 1982, când, conform acordurilor semnate, ultimele teritorii egiptene din Peninsula Sinai urmau să fie eliberate de către armata israeliană¹⁹.

După retragerea totală a Israelului din Sinai, în aprilie 1982, diplomația egipteană și-a schimbat discursul, devenind mai vehementă în blamarea intervențiilor evreiești în Liban²⁰ și dorind reluarea relațiilor diplomatice și comerciale cu Iordania, Siria, Irak etc.

Vizitele oficiale

Prima vizită oficială la București, în calitate de președinte, a lui Hosni Mubarak, s-a desfășurat între 8 și 11 septembrie 1982²¹. Din delegația oficială au făcut parte soția liderului Suzanne Mubarak, fii săi; Gamal și Alaa Mubarak²², și Kamal Hasan Ali²³, viceprim-ministru și ministru al Afacerilor Externe²⁴.

Sprijinul pe care Egiptul îl aștepta de la România era diplomatic redeschiderea unor canale de negociere cu Uniunea Sovietică și celelalte state comuniste, dar și normalizarea relațiilor diplomatice cu statele arabe și economic - obținerea unor credite de la România. Aceste credite nu constau în împrumuturi de bani, ci în construirea de fabrici, instalații petroliere, drumuri, locuințe.

Delegația egipteană era împărțită astfel: suita oficială: 11 persoane; suita neoficială: 81 persoane; grupul de presă: 12 persoane, echipajul avioanelor: 29 persoane, totalul fiind de 133 persoane²⁵, arătând complexitatea relațiilor bilaterale la toate nivelele (economic, cultural, politic, sănătate, învățământ).

Reluarea relațiilor diplomatice și economice ale Egiptului cu celelalte state arabe era un deziderat al României și Egiptului. Timp de câțiva ani egiptenii au fost găsiți ca fiind țapii ispășitori ai tuturor bulversărilor produse în Orientul Mijlociu. Statele arabe justificau degringolada din zonă prin ruperea „Frontului

¹⁹ La 25 aprilie 1982 ultimele trupe israeliene au părăsit Peninsula Sinai – respectând acordurile de pace semnate cu Egiptul și garantate de către SUA.

<http://www.nytimes.com/1982/04/26/world/israeli-completes-pullout-leaving-sinai-to-egypt.html?pagewanted=all>

²⁰ Primul război din Liban s-a desfășurat între iunie 1982 - iunie 1985.

²¹ ANR, C.C. al P.C.R. Secția Relații externe, Vizite interne, dosar 9/1982, întregul dosar este dedicat acestei vizite.

²² Alaa Mubarak (născut în 1960) și Gamal Mubarak (născut în 1963) fii președintelui egiptean au vizitat alături de acesta de mai multe ori România până în 1989.

²³ Kamal Hasan Ali (1921-1993) militar și om politic egiptean, ministru al Apărării (1978-1980); vice-prim ministru și ministru Afacerilor Externe (1980-1984), prim-ministru (1984-1985).

²⁴ ANR, C.C. al P.C.R. Secția Relații externe, Vizite interne, dosar 9/1982, Vizita oficială de prietenie în R.S.R. a lui Mohamad Hosni Mubarak, președinte al Republicii Arabe Egipt și a doamnei Suzanne Mubarak.

²⁵ *Ibidem*, p. 55-57.

unității arabe” – unitate existentă doar în teorie, singura acțiune a frontului fiind hotărârea unanimă din octombrie 1973 de reevaluare a politicii și prețului petrolului, hotărâre ce a dus la o criză economică mondială fără precedent.

Cea mai agresivă atitudine anti-egipteană a avut-o Siria – stat ce s-a simțit direct lezat de acțiunile diplomatice egiptene, iar acordurile egipteano-american-israeliene erau privite ca o barieră în drumul Orientului Mijlociu spre pace, o ruptură a echilibrului politic și militar al zonei²⁶.

Ceașescu, artizanul vizitei la Ierusalim²⁷ și sfătuitor al lui A. Sadat în acțiunile diplomației egiptene, dorea ca, folosindu-se de bunul său renume și influența personală în câteva state arabe, să refacă legăturile Egiptului cu vecinii săi. Mubarak știa că lobby-ul românesc îi este util Egiptului și că înflorirea relațiilor româno-egiptene umplea un gol lăsat de ruperea relațiilor diplomatice și economice cu statele arabe și cele din Europa de Est.

Timp de mai bine de un deceniu, între 1979 și 1989, perioadă în care Egiptul era suspendat din Liga Arabă, Nicolae Ceaușescu a susținut cu prilejul tuturor vizitelor sale în: Siria, Liban, Iordania, Pakistan, Kuweit²⁸, că doar o soluție globală de pacificare a Orientului Mijlociu și înființare a unui stat palestinian era posibilă în acele momente și că acordurile de la Camp David au reprezentat doar un pas spre această soluție globală, pas încheiat în 1982.

Abordarea română s-a lovit de opinia statelor arabe, care considerau la unison că prin aceste acorduri Israelul obținuse totul, iar țările arabe nimic. Sirienii puneau sub semnul întrebării și suveranitatea Egiptului asupra Peninsulei Sinai, eliberată de trupele evreiești înlocuite cu forțe multinaționale provenite din SUA, Fiji și Columbia. Siria s-a complăcut în toată această perioadă în situația de victimă a Israelului, primind anual ajutoare financiare substanțiale de la Uniunea Sovietică și de la Liga Arabă.

Imediat după venirea la putere a lui Mubarak, agenda comună româno-egipteană a fost legată de medierea unor înțelegeri cu statul iordanian. Regele Hussein dorea să reia relațiile diplomatice și economice bilaterale în contextul izbucnirii războiului din Liban (invazia armatei israeliene în sudul Libanului, iunie 1982), dar și a celui dintre Irak și Iran. Dialogul egipteano-iordanian a fost restabilit neoficial, diplomația română mediind acest dialog. Cu toate că relațiile egipteano-iordaniene erau rupte, în cadrul ambasadei Pakistanului la Cairo

²⁶ ANR, C.C. al P.C.R., secția Relații Externe, dosar 152/1980, f. 3-16, „Stenograma convorbirii tovarășului Nicolae Ceaușescu cu Abdel Halim Khaddam, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și Ministru de Externe al Republicii Arabe Siriene din 2 septembrie 1980.

²⁷ Istorica vizită a lui A. Sadat la Ierusalim, primul lider arab care a vizitat Israelul la 19 noiembrie 1977, recunoscând astfel existența statului Israel.

²⁸ Vezi articolul C. Păiușan-Nuică, *Relațiile României cu statul Kuweit (1963-1989)*, în volumul Muzeului Național Militar „Tradiție, Istorie, Armata”, București, 2017, ISBN 978-606-8003-59-7, pp. 300-306.

funcționa o misiune iordaniană compusă din trei diplomați²⁹. Dar doar presiunile și ajutoarele americane au dus la reluarea relațiilor bilaterale, în septembrie 1984.

La nici trei luni de la vizita anterioară, președintele egiptean vizita Bucureștiul între 15 și 16 decembrie 1982. Oficial, agenda a fost aceeași³⁰; în fapt, liderul român intermediase întâlniri între egipteni și israelieni în momentul în care problema libaneză devenise din ce în ce mai acută, iar Siria se implicase în acest război și din dorința de a dinamita relațiile egipteano-israeliene³¹.

Vizita din decembrie 1982 era legată și de evoluția războiului dintre Iran și Irak, dar și de convorbirile avute de N. Ceaușescu, în cadrul turneului din toamna anului 1982, cu șeicul Jaber Al-Ahmad Al-Jaber al Sabah al Kuwaitului³².

Liderul român încercase să medieze o înțelegere între Egipt și Kuwait. Relațiile bilaterale fuseseră rupte din 1977 (după vizita lui Sadat la Ierusalim), iar diplomații kuweitieni fuseseră printre cei mai vehemenți împotriva înțelegerilor dintre egipteni și israelieni sub patronajul american.

Șeicul Sabah al III-lea refuzase la București, în 1981, orice posibilă discuție despre „trădătorii” egipteni, dar în 1982 situația se schimbase radical, în condițiile în care conflictele din Orientul Mijlociu s-au înmulțit și acutizat. La sfârșitul anului 1982, Egiptul devenise un posibil partener pașnic, dar după ce rezolva problema recunoașterii statului Israel. Cu toate mediurile române, apoi presiunile americane, relațiile kuwetiano-egiptene s-au normalizat abia în anul 1989.

Ceaușescu încerca și o mediere între Egipt și palestinienii reprezentați de Organizația pentru Eliberarea Palestinei – percepuți ca fiind „marii perdanți” ai acordurilor de la Camp David. Palestiniienii au acuzat timp de un deceniu Egiptul de boicotarea existenței unui viitor stat palestinian, dar în același timp apelau la sprijinul neoficial egiptean pe lângă statul Israel pentru ca acesta să renunțe la măsurile tot mai dure anti-palestiniene din teritoriile ocupate.

În timp ce diplomația română încercase, în repetate rânduri, să introducă Organizația pentru Eliberarea Palestinei la varii negocieri de mică anvergură, fără un real succes, Egiptul se declara pro-palestinian, arătând că în cadrul acordurilor de la Camp David era stipulată „autonomia palestiniană”.

²⁹ ANR, C.C. al P.C.R., secția Relații Externe, *Stenograma convorbirilor oficiale dintre tovarășul Nicolae Ceaușescu și Majestatea Sa regele Hussein Ibn Talat al Regatului Hașemit al Iordaniei*, 20-21 februarie 1980, f. 105.

³⁰ ANR, C.C. al P.C.R., secția Relații Externe, Vizite interne, dosar 13/1982.

³¹ Siria depindea de ajutoarele economice ale U.R.S.S., dar și ale unei părți din statele arabe ce dezaproba acțiunile diplomatice egiptene, în consecință dorea menținerea stării de tensiune în zonă și creșterea acestor ajutoare. Siria a fost singurul stat care a susținut invazia sovietică în Afganistan.

³² Vezi și C. Păiușan-Nuică, *Relațiile României cu statul Kuwait (1963-1989)* în volumul *Tradiție, Istorie, Armata*, Muzeul Militar Național, 2017, ISBN 978-606-8003-59-7, pp. 300-306.

Opiniile diferite ale facțiunilor palestiniene, dar și radicalismul acestora, tratarea Israelului drept „entitatea sionistă” au îngreunat dialogul atât cu Egiptul, cât și cu SUA.

Legăturile strânse Ceaușescu-Mubarak au continuat, astfel că la 10 iunie 1983, președintele egiptean sosea la București pentru o zi, tocmai pentru a schimba păreri cu prietenul român în diverse probleme, inclusiv problema bazelor americane din Egipt și mutarea unei părți a armamentului american din Egipt spre Liban³³.

Mubarak și Ceaușescu doreau să fie implicați în negocierile israeliano-libaneze conduse de către secretarul de stat american George Schultz³⁴. Schultz hotărâse că nu are nevoie de aportul altor state. Negocierile israeliano-americano-libaneze s-au încheiat în mai 1983, cu „Înțelegerea din 17 mai”³⁵.

Era momentul în care Ceaușescu înțelesese că implicarea română în negocierile din Orientul Mijlociu a fost limitată de către noua administrație americană, care investea sume imense de bani în înarmarea și ajutorarea economică a Egiptului³⁶ și dorea influență și relații directe cu statele arabe, fără terți mediatori de mică anvergură.

În acest nou context internațional, în care influența diplomației române a scăzut, majoritatea liderilor arabi marșau pe punctul slab al lui Ceaușescu - orgoliul de mare lider mondial - pentru a cere ajutoare economice, în produse variate, inclusiv alimentare, dar și concedii pentru tratament și pentru odihnă. Toate acestea erau oferite de către liderul român cu generozitate, în detrimentul propriului popor, ce începea să fie supus la restricții alimentare, de electricitate, căldură, benzină și multe altele.

Tot în anul 1983, între 19 și 22 octombrie, familia Ceaușescu vizita Egiptul la invitația lui Hosni Mubarak și pentru a discuta problemele relațiilor bilaterale, care stagnau mai ales în domeniul petrolier marcat de criză, dar și din cauza imposibilității celor două părți de a-și respecta angajamentele³⁷.

Cererile de produse de pe piața românească au devenit din ce în ce mai puține. În toamna anului 1983, înainte de vizita liderului român în Egipt, negocierile privind contractarea de noi produse din sectorul industriei românești a construcțiilor de mașini stagnau, egiptenii ferindu-se de noi contracte până la finalizarea celor existente.

³³ ANR, C.C. al P.C.R., secția Relații Externe, vizite interne, dosar 5/1983.

³⁴ George Schultz (n. 1920) economist, om politic american, Secretar de stat în timpul mandatelor lui Ronald Reagan 1982-1989.

³⁵ „Înțelegerea din 17 mai 1983”, acordul semnat între Israel și Liban din timpul războiului civil libanez, prevedea retragerea treptată a forțelor israeliene și a celor siriene ce ocupaseră teritoriul libanez. La 5 martie 1984, Libanul a denunțat aceste acorduri.

³⁶ În perioada 1979 și 2003, SUA a investit 19 miliarde în înarmarea statului egiptean și 30 miliarde în ajutoare economice, iar în anul 1989 Egiptul și Israelul au devenit aliați majori din afara NATO.

³⁷ ANC, fond CC al PCR, Secția Relații Externe, Vizite Externe, dosar 10/1983.

Familia Ceaușescu a vizitat cu acest prilej barajul de la Assuan, Marele Templu, templul lui Hathor din Dendera, orașul Assuan, etc.

În această perioadă diplomații români insistau pe implicarea românească în exploatarea zăcămintelor de fier, zinc, staniu, tantal și niobiu existente în estul Egiptului³⁸. Anterior vizitei la nivel înalt, Ion Urdea, director general adjunct al ICE Geomin, a fost trimis în Egipt pentru a negocia aceste prospecțiuni urmate de exploatare și pentru a rezolva problemele legate de funcționarea combinatului de îngrășămintă fosfatice de la Heluan³⁹. Documentele găsite până în acest moment nu atestă dacă românii au făcut prospecțiuni geologice în Egipt pentru exploatarea acestor metale rare.

Petrol contra ingineri constructori

Relațiile economice româno-egiptene au fost importante pentru ambele părți în perioada 1980-1989. România avea nevoie de petrolul egiptean, iar Egiptul de utilajele petroliere românești. Specialiștii români construiseră mai multe fabrici în Egipt, printre care complexul de fosfați Hamrawein și fabrica de sodă din Alexandria. La începutul anilor '80, egiptenii doreau să extindă colaborarea la construcția unei fabrici de ciment, a unui laminor de oțel-beton și două combinate de prelucrare a lemnului⁴⁰.

Banca mixtă româno-egipteană, deschisă în aprilie 1977, a avut o activitate limitată în anii '80, iar linia maritimă Constanța - Alexandria⁴¹, deschisă la 31 martie 1976, a fost intens folosită, dovadă că a supraviețuit căderii regimului comunist.

În anul 1980, România nu avea un acord de colaborare cu Egiptul în problemele petrolului, fiind în continuare dependentă de livrările de petrol și gaze naturale din Uniunea Sovietică. Ani de zile, liderul român încercase să crească importurile de petrol din țările arabe și să asigure necesarul de petrol din această zonă.

România importa din Egipt: bumbac, fosfați, cocs metalurgic, orez, portocale, articole de piele și, indirect, țigete. Problema acestui import indirect a fost pe larg discutată și negociată de ambele părți, deoarece importul direct ar fi redus prețul petrolului și era mult mai avantajos pentru români.

Întreprinderile românești, în special Rompetrol, realizau studii de fezabilitate pentru aplicarea unor noi metode prin care se recupera mai mult petrol din zăcămintele egiptene Um-El Yusr și Kareem.

³⁸ ANC, fond C.C. al P.C.R., Secția Relații Externe, Vizite Externe, dosar 10/1983, f. 55.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ ANR, C.C. al P.C.R. Secția Relații externe, dosar 245/1980, f. 3-38.

⁴¹ În anul 1972, orașele Constanța și Alexandria s-au înfrățit, în Alexandria existând de mulți ani un consulat al României.

Inginerii români făceau, la începutul anilor '80, prospecții petoliere în Deșertul Vestic și Nordic al Sinaiului, costurile fiind suportate de către România, dar cantitățile de petrol găsite erau prea mici și exploatarea acestora nerentabilă⁴². În același timp, investițiile făcute de trustul Shell au dus la descoperirea de noi zăcăminte în deșertul vestic, iar producția egipteană de petrol a crescut constant.

Prospecțiunile miniere românești au avut aceeași soartă, zăcămintele găsite fiind puține și exploatarea lor nerentabilă.

Marea problemă a relațiilor economice bilaterale erau întârzierile. Lucrările făcute de specialiștii, tehnicienii, constructorii români în Egipt erau mereu într-o mare întârziere, aceste întârzieri fiind și o caracteristică a livrărilor de utilaje în întreaga istorie a relațiilor bilaterale.

Întârzierile și decalajele mari se datorau în principal contractării unor comenzi mult prea mari și care depășeau efectiv capacitățile de producție existente în statul român, dar și lipsei forței de muncă calificată în Egipt și condițiilor meteorologice total diferite față de România.

Dar principala cauză a acestor întârzieri era multitudinea contractelor ce nu putea fi realizate în timpul stabilit. Majoritatea acestor contracte erau antamate la nivel de președinți, direct între Ceaușescu și Mubarak, cu consultarea miniștrilor de resort. Consultările nu țineau cont de posibilitățile reale de producție, de termene viabile, de timpul pe care utilajele respective îl făceau, după producție, până în Egipt⁴³.

Personalul tehnic și de specialitate român ce lucra în Egipt era supus în permanență presiunilor datorate lipsei de utilaje cu care să proiecteze-construiască lucrările contractate și care nu aveau nicio legătură cu posibilitățile lor reale de muncă. Vina acestor întârzieri mari – uneori de un an de zile, era pasată dintr-o parte în alta și măcina surd relațiile economice dintre cele două state⁴⁴.

În perioada 1983-1985 influența diplomatică a liderului român a fost diminuată de evoluțiile relațiilor dintre SUA și Uniunea Sovietică, dar și de gândirea vetustă – ancorată în șabloanele „luptei pentru pace între popoare” și din ce în ce mai megalomanică a liderului român.

Anul 1985 a adus o schimbare a atitudinii egiptene față de politica lui N. Ceaușescu. Diplomații egipteni realizau lipsa din ce în ce mai acută de realism politic a liderului român, imposibilitatea de a se adapta la o lume în schimbare; totuși relațiile bilaterale au continuat, interesele fiind reciproce.

⁴² ANC, fond C.C. al P.C.R., Secția Relații Externe, dosar 9/1982, „Acțiunile de cooperare cu R.A. Egipt în domeniul petrolier-minier”.

⁴³ *Ibidem.*

⁴⁴ *Ibidem.*

La sfârșitul anului 1986, Hosni Mubarak vizita România între 13 și 14 decembrie⁴⁵, pentru a finaliza și semna Acordul credit în valoare de 200 de milioane de dolari acordat de statul român celui egiptean.

Era momentul în care marile puteri, SUA și Uniunea Sovietică, își reconfigurau politica externă și relațiile bilaterale, iar comunismul sovietic era reformat de către Mihail Gorbaciov. Europa de Est și statele arabe au beneficiat de aceste reconfigurări strategice.

Relațiile culturale bilaterale s-au dezvoltat, fiind axate pe organizarea de expoziții de pictură, sculptură și fotografie la Cairo și București, pe participarea delegațiilor române la festivalurile de film de la Cairo și Alexandria.

O latură importantă era legată de cultul personalității familiei Ceaușescu. În acest sens, încă din epoca Sadat au apărut, la edituri egiptene, câteva volume dedicate lui Nicolae Ceaușescu, precum cel al lui Hamdi Fouad, *Ceaușescu, România și arabii*, dar și albumul omagial – *Ceaușescu- Eroul României*, reeditate la începutul anilor '80.

În acea perioadă de început a anilor '80, pacea reprezenta o necesitate a Orientului Mijlociu și trebuia făcută prin compromisuri israeliano-arabe și arabo-arabe. Dar majoritatea liderilor arabi percepeau procesul de pacificare ca fiind o capitulare în fața Israelului și nu o negociere urmată de tratate diplomatico-militare. Din aceste motive și datorită lipsei unei viziuni și acțiuni arabe unitare, războaiele din Orientul Mijlociu continuă până astăzi.

Oscilațiile politicii externe americane față de Orientul Mijlociu au determinat Egiptul să își multiplice contactele, să caute alternative, dar în același timp să profite de avantajele aliatului american. Perpetuarea „problemei palestinienilor” a creat în zonă o permanentă instabilitate și a sădit neîncrederea între statele din regiune.

Relațiile româno-egiptene și-au urmat cursul, Ceaușescu încercând să fie mediator de mică anvergură. Strategia liderului român a fost utilă Egiptului, ca și ajutoarele financiare primite de la români în perioada 1981-1989⁴⁶.

Liderul român a insistat în toate întâlnirile sale cu liderii arabi din perioada 1980-1989 ca statele lor să-și revizuiască poziția față de Egipt, să restabilească relațiile diplomatice și economice cu acest stat, să înțeleagă importanța reunificării teritoriului egiptean ca urmare a acordurilor de la Camp David, acorduri care au produs efecte reale doar în momentul în care ultima bucată de teritoriu egiptean a fost evacuat de către armata israeliană.

⁴⁵ ANC, fond C.C. al P.C.R., Secția Relații Externe, Vizite Interne, dosar 7/1986, Vizita de prietenie în Republica Socialistă România a președintelui Republicii Arabe Egipt, Hosni Mubarak, 13-14 decembrie 1986.

⁴⁶ *Ibidem*.

București, 8 septembrie 1982. N. Ceaușescu îl întâmpină pe H. Mubarak

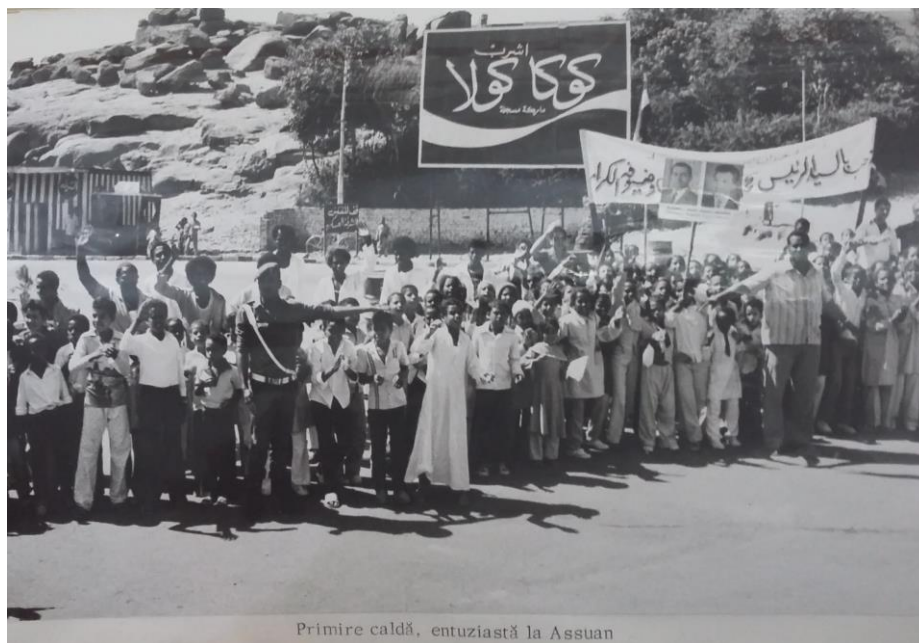

București, 9 septembrie 1982. Convorbiri oficiale între liderul român și cel arab

„SECURITATEA EUROPEI DEPINDE DE ORIENTUL MIJLOCIU” RELAȚIILE ROMÂNNO-EGIPTENE ÎN ANII '80

București, septembrie 1983. Dineu de gală la care participă familia Ceaușescu și familia Mubarak

Primire caldă, entuziastă la Assuan

Fotografie propagandistică de la Assuan din octombrie 1983